

เรื่องราวของ...โก..มดแดง

นำเสนอเมื่อ : 29 เม.ย. 2552

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมดแดง....

แมลงที่น่าสนใจในการศึกษามากที่สุด ได้แก่ แมลงที่มีการจัดระเบียบสังคม ที่เรียกว่า **Social Organization** มี มด ผึ้ง และต่อ และเรียกแมลงพวกนี้ว่า **Social Insects** หมายถึง แมลงที่มีการทำงานร่วมกัน มีการสร้างรัง เลี้ยงดูตัวอ่อน ตู้อสุติตัวที่มาทำอันตรายให้กับพวกของมัน มดแดงจึงจัดเป็นแมลงที่มีสังคมชนิดหนึ่ง จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับมดแดงไว้ ดังนี้

1. รูปร่างลักษณะของมดแดง

มดแดง มีลำตัวสีส้มค่อนข้างแดง ความยาวตลอดลำตัวประมาณ 1 เซนติเมตร ชาวบ้านโดยทั่วไป เรียกว่า “มดแดง” บางท้องถิ่น เช่นชาวผู้ไท เรียกว่า “มดสม” ฝรั่งเศสเรียกว่า “Red Ant” ในทางวิทยาศาสตร์ มดแดงจัดเป็นสัตว์อยู่ใน ไฟลัมอาร์โทรโปดา (Arthropoda) อยู่ในคลาส อินเซกตา (Insecta Class) สัตว์ที่อยู่ในคลาสนี้ ได้แก่ สัตว์จำพวกแมลงต่างๆ เช่น ตั๊กแตน มด ปลวก ผีเสื้อ ต่อ แตน ผึ้ง ฯลฯ สัตว์จำพวกนี้มีร่างกายแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ส่วนหัว มีอวัยวะที่สำคัญ คือ หนวด 1 คู่ ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ตา 1 คู่ และปาก ซึ่งมีเขี้ยวที่แหลมคม ไซประโยชน์ในการขบกัดต่อศัตรู กัดกินอาหาร รวมทั้งกัดทะเยอไปไม้ ในการสร้างรัง
2. ส่วนอก มีอวัยวะที่สำคัญ คือ ขาที่เรียวยาวเล็ก ยาว จำนวน 3 คู่ ภายในร่างกาย (Body) มีท่อสำหรับการหายใจโดยไซทอลัม (Trachea) ที่มีกิ่งก้านสาขาแยกไปทั่วร่างกาย และเปิดออกสู่ ภายนอกตรงช่อง Spiracle ซึ่งอยู่ข้างลำตัว มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างในการเจริญเติบโต ตามกระบวนการ Metamorphosis
3. ส่วนท้อง เป็นส่วนที่อยู่หลังสุดของมดแดง เป็นศูนย์รวมของน้ำกรด หรือกรดมดที่มีความเป็นกรดพอดิ มดแดงใช้กรดนี้เป็นประโยชน์ในการสร้างรัง ตอสู้ขับไล่ศัตรูผู้รุกราน

2. วิถีชีวิตและวงจรชีวิตของมดแดง

มดแดงแดงเป็นสัตว์สังคม เนื่องจากมดแดงชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ช่วยกันสร้างรังออกไป เลี้ยงดูออกอ่อนให้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกใหม่ ขยายประชากรมดแดงให้เพิ่มมากขึ้น ภายในรังของมดแดง จะมีสมาชิก ดังต่อไปนี้

- 2.1 แม่เบ้งหรือนางพญา (Queen Caste) มีรูปร่างขนาดใหญ่กว่ามดแดงธรรมดา

มีขนาดเท่ากับตัวแตนหรือตัวต่อบางชนิด ลำตัวมีสีเขียวปนน้ำตาล มีปีกสำหรับบิน มีหน้าที่ออกไข่คล้ายกับนางพญาผึ้ง เมื่อใดที่แม่เบ่งเห็นสภาพไม่เหมาะสม ในการสร้างรังและวางไข่ แม่เบ่งจะทิ้งรังเดิม แล้วยบินไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่ ที่มีน้ำ อาหารอุดมสมบูรณ์ ต้นไม้ที่มีใบดก เขียวชุ่ม หนาทึบ และไม่มีศัตรูรบกวน

2.2 มดดำหรือพ่อพญาหรือพ่อพันธุ์ (Male Caste) จะพบพ่อพญาในฤดูผสมพันธุ์เท่านั้น คือประมาณเดือนเมษายน ถึงเดือนมิถุนายน หรือต้นฤดูฝน เนื่องจากพญาจะต้องผสมพันธุ์กับนางพญาหรือแม่เบ่งเพื่อให้แม่เบ่งบินไปสร้างรังแล้ววางไข่ คลายการผสมพันธุ์ของผึ้ง เมื่อมดดำผสมพันธุ์กับแม่เบ่งแล้ว ไม่นานก็จะตายจนกว่าจะถึงฤดูกาล มดดำจะถูกฟักออกมาอีกครั้ง มดดำจะมีปีกสำหรับบินได้ ลักษณะพิเศษนี้คล้ายแมลงเม่าของปลวก

2.3 มดแดงหรือมดงาน (Workers Caste) ได้แก่ มดแดงที่พบเห็นกันโดยทั่วไป มีหน้าที่สร้างรัง หาอาหาร เลี้ยงดูตัวอ่อน ตลอดจนการป้องกันศัตรูรุกราน มดแดงทุกตัวทำหน้าที่ทุกอย่างด้วยความขยันขันแข็งตลอดเวลา แม้ในเวลากลางคืน หากไม่มีอาหารที่สะสมไว้ในรัง มดแดงก็จะออกหาอาหาร โดยไม่หยุดพักผ่อนเลย

วงจรชีวิตของมดแดง

วงจรชีวิตของมดแดงจะเริ่มตั้งแต่แม่เบ่งออกไข่ที่มันสร้างเพียงตัวเดียวก่อน โดยการฟักไข่ไม่ใบเดียว หรือสร้างใบบริเวณ ซอกของก้านกล้วย ใบไม้ที่ชอบฟักทำรังและวางไข่ของแม่เบ่ง คือ ใบชา ใบมะม่วง ใบยางอินเดีย ใบยอ ใบมะพร้าว เป็นต้น ไข่มดแดงมีหลายลักษณะ ดังนี้

1. **ไข่เฒ่า** เป็นไข่ที่มีขนาดใหญ่กว่าไข่ธรรมดา สีขาว ใส สะอาด จะฟักออกมาเป็นแม่เบ่ง หรือนางพญา สำหรับการออกไข่ขยายพันธุ์ จะมีมากในราวเดือนมกราคม ถึงเมษายน

2. **ไข่ฝัก** เป็นไข่ที่มีขนาดเล็ก ไม่โต ไม่เต่ง เหมือนไข่เฒ่า จะฟักออกมาเป็นตัวมดแดงธรรมดา กลายเป็นมดงานซึ่งถือเป็นประชากรที่สำคัญมากในสังคมมดแดง หากมีประชากรมดแดงมาก ย่อมหมายถึงการขยายประชากรเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมดแดงหรือมดงานนี้ เป็นกำลังในการสร้างรัง หาอาหาร นำ เลี้ยงดูไข่หรือตัวอ่อน เพื่อให้เจริญเติบโตภายในเวลาอันรวดเร็ว

3. กระบวนการสร้างรังของมดแดง

มดแดงทุกตัวจะมีใยพิเศษ ที่สร้างมาจากกรดน้ำส้มหรือกรดมดจากส่วนท้อง ผสมกับเยื่อหรือยางของใบไม้ ถ้ากล่าวในเชิงวิทยาศาสตร์โครงสร้างของใบไม้จะมีแบ่ง หรือคาร์โบไฮเดรตปนอยู่ มดแดงจะดึงใบไม้มายัดให้ติดกันโดยใยเหนียวนี้ เมื่อแห้งจะมีสีขาวและเหนียว คล้ายสาส์ ยึดติดให้ใบไม้เป็นรูปทรงกลม สามารถป้องกันน้ำฝนได้

มดแดงชอบทำรังอยู่ตามต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ใกล้แหล่งน้ำ เช่น ริมลำห้วย ลำธาร หนองน้ำ จะพบมดแดงอาศัยทำรังอยู่อย่างหนาแน่น มากกว่าแหล่งที่ไม่มีน้ำ เนื่องจากมดแดงต้องการน้ำมาก เพื่อใช้ในการสร้างกรดน้ำส้ม บรรจุไว้ในสวนทอง แล้วยนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของมัน

ต้นไม้ที่มดแดงชอบทำรัง ได้แก่ ต้นไม้ที่มีใบอ่อน นุ่ม หนา ไม่ผลัดใบง่าย มีอัตราคายน้ำ คายก๊าซออกซิเจนที่ดี เช่น ต้นหว้า ชมพู สะเม็ก มะม่วง ลำไย มะเฟือง มะไฟ ต้นจิก ต้นรัง ต้นพอก กะบก กะบาก เป็นต้น

ในฤดูฝน มดแดงจะสร้างรังอยู่ตามต้นไม้เล็กๆ ไม่สูงมากนักเนื่องจากการสร้างรังในที่สูง

มดแดงจะประสบกับปัญหาจาก ลม ผ่น พายุ ทำให้รังได้รับความเสียหาย จึงพากันสร้างรังขนาดเล็ก หลายๆ รัง ในที่ต่ำเกือบติดดิน เพื่อป้องกันความเสียหายดังกล่าว ดังนั้นหากมีใบของพืชประเภทไม่เลื้อย เช่น บวบ มวนหมูดำลิ่ง หรือไม้เถาพื้นบ้าน มดแดงจะสร้างรังอาศัยอยู่ที่

4. อาหารของมดแดง

มดแดงชอบอาหารที่สะอาด ทั้งสดและแห้ง ที่สามารถจะกัด แทะได้ ซึ่งเป็นอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ชอบมากเป็นพิเศษ คือ พวกแมลงต่างๆ โดยจะคาบไปเก็บสะสมเอาไว้ในรัง ถ้าเป็นอาหารชิ้นใหญ่ที่ไม่สามารถจะคาบหรือ ลากไปเก็บในรังได้ มดแดงจะช่วยกันกัด และเยียวราดหรือปล่อยให้กรดมดใส่ไว้ เพื่อไม่ให้อาหารนั้นบูดเน่าเสียหาย เปรียบเสมือนเป็นการถนอมอาหารอย่างหนึ่ง และรอให้อาหารนั้นแห้ง จึงค่อยกัดเป็นชิ้นเล็กๆ นำไปเก็บไว้ในรัง เพื่อป้อนตัวอ่อนหรือกินเป็นอาหารพร้อมๆ กัน

ในการหาอาหาร มดแดงจะเดินทางไปรอบๆ ที่อยู่ของมัน ถ้าหากพบเหยื่อ หรืออาหาร

มดแดงจะส่งสัญญาณให้กันได้รับรู้และเดินทางมาทันที หากเหยื่อยังมีชีวิตอยู่ มันจะรุมกัด และเยียวราด (ปล่อยให้กรดมดหรือกรดน้ำส้ม) เหยื่อจะตาย หรือได้รับบาดเจ็บ มดแดงจะช่วยกันลากไปเก็บไว้ในรัง สะสมไว้เป็นอาหารเลี้ยงดูลูกอ่อน ต่อไป

ข้อสังเกตประการหนึ่งพบว่า มดแดงจะนำอาหารไปเก็บสะสมไว้ในรังเสมอ เนื่องจาก

ภายในรังอาหารจะไม่ถูกน้ำค้าง น้ำฝน อาหารจะไม่บูดเน่า รวมทั้งเป็นที่รวมของสังคมมดแดง ซึ่งจะมีการประชุม วางแผนการทำงานและกินอาหารร่วมกัน อีกประการหนึ่งด้วย

5. ศัตรูของมดแดง

ศัตรูของมดแดง กล่าวได้ว่า มีค่อนข้างน้อย เพราะมดแดงมีเยี่ยวเป็นกรดน้ำส้ม หรือกรดมดที่บรรจุไว้ในสวนท้องของมัน สามารถขับไล่ศัตรูผู้รุกรานที่อยู่อาศัย โดยมดแดงจะกัดและเยียวราด ทำให้ปวดแสบ ปวดร้อน ประกอบกับมีกลิ่นที่ฉุน ทำให้ศัตรูพ่ายแพ้ หลบหนีหรือถูกทำลายไป แต่ก็ยังพบว่ามดแดงมีศัตรูอยู่บาง ใดแก

5.1 ปลวก มดแดงจะไม่ชอบปลวก แต่ปลวกก็ไม่ใช่ศัตรูโดยตรงของมดแดง เพราะปลวกไม่ได้ทำอันตรายมดแดงแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงว่า มดแดงไม่ชอบอยู่ในที่ที่มีปลวก คงเป็นเพราะปลวกมีกลิ่นที่มดแดงไม่ชอบก็อาจเป็นได้

5.2 มดดำ มดดำทุกชนิดเป็นศัตรูโดยตรงของมดแดง หากมดดำยัดไคพลัดหลงเข้าไปในกลุ่มของฝ่ายตรงข้าม ก็จะถูกรุมกัดจนตาย มดดำจะเก่งกว่ามดแดงมาก โดยเฉลี่ยแล้วมดดำ ตัวเดียว จะสามารถทำลายมดแดงได้ถึง 10 ตัว

5.3 มดไฮ มดชนิดนี้บางท้องถิ่น เรียกว่า “มดเอือด”^{*} เป็นมดขนาดเล็ก ลำตัวยาวไม่เกิน 1 มิลลิเมตร เป็นศัตรูที่ร้ายแรงที่สุดของมดแดงอย่างยิ่ง เนื่องจากมดชนิดนี้มีเยี่ยวที่มีกลิ่นฉุนรุนแรงมาก หากมดแดงได้รับกลิ่น และถูกเยี่ยวของมันก็จะตายทันที คลายกันว่าได้รับแก๊สพิษฉุนนั้น มดไฮ 1 ตัว สามารถทำลายมดแดงได้ถึง 20 ตัวเลยทีเดียว

* 1 เอือด เป็นภาษาอีสาน หมายถึง ดินที่มีแร่เกลือสินเธาว์ผสมอยู่ เรียกว่าขี้ทา ขี้เอือด มดเอือด บางที่เรียกว่า “มดไฮ”

6. ประโยชน์ของมดแดง

ประโยชน์ของมดแดง มีมากมายหลายประการ พอสรุปได้เป็นหัวข้อ ดังนี้

6.1 ใช้เป็นอาหาร ได้จากไข่ และตัวมดแดง มดแดงมีกรดน้ำส้ม ให้รสเปรี้ยว อร่อย

มีคุณสมบัติเป็นกรดใช้แทนมะนาว หรือน้ำส้มสายชู ให้รสชาติอร่อยกลมกล่อม รายการอาหารที่ได้จากมดแดงและไข่มดแดง ได้แก่ ยำไข่มดแดง ก้อยไข่มดแดง ห่อหมกไข่มดแดง ตมยำปลาช่อนไข่มดแดง แกงขี้เหล็กไข่มดแดง ทอดไข่ยัดไส้ เป็นต้น

6.2 ใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรค ดังนี้

6.2.1 ใช้สูดดม แก้ลมวิงเวียน หน้ามืด ตาลาย โดยไข่มดแดง นำมาขยี้แล้ว สูดดม

6.2.2 แก้ก้อนรวง ใช้เนื้อไก่พื้นบ้าน นำส่วนที่เป็นเนื้อหยาบเข้าไปในรังมดแดง เมื่อมดแดงกัดได้ปริมาณมากดึงออกมาแล้วใช้มีดขยี้นำไปย่างไฟให้สุกรับประทานขณะที่ยังร้อน อาการทรวงจะบรรเทาและหายไป

6.2.3 แก้ก้อนผูก นำมดแดงมาต้มใส่น้ำสะอาด ประมาณ 1 – 2 ถ้วย พอเดือด ยกกลงกรองโดยใช้เกลือพอเหมาะ กรองด้วยผ้าขาวบาง ต้มทันที อาการทรวงจะหาย

6.2.4 ใช้ลบลอยไฟหรือขี้แมลงวัน โดยจับเอาตัวมดแดงกัดตรงเม็ดไฟ ให้มันเยียวใส่ ถ้าไฟเม็ดโต ให้กัดหลายตัวพร้อมกัน ด้วยฤทธิ์ของน้ำกรด ไฟจะบวมและเปื่อยละลายเอาไส้ดำไหลออกมา เมื่อแผลหายจะไม่ปรากฏเม็ดไฟอีกต่อไป มีเพียงรอยแผลเป็นเล็กน้อยเท่านั้น

6.2.5 ใช้แก้อโรคุมบู่ นำรังมดแดงรังที่เกิดจากต้นคูณ มาใส่หม้อหนึ่งต้มให้เดือดแล้วใช้ผ้าคลุมศีรษะอังกับไอน้ำเดือด สูดเอาไอร้อน ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ผู้ที่เป็นโรคคุดจะมีอาการดีขึ้นและหายไปที่สุด

6.3 ใช้กำจัดศัตรูพืช ต้นผลไม้ต่างๆ ตลอดจนทั้งพืชผัก เช่น บวบ ถั่วฝักยาว แตงร้าน หากมีมดแดงอาศัยอยู่ จะปราศจากหนอน แมลง เพลี้ย ไรบวบน เนื่องจากมดแดงจะจัดการนำไปเป็นอาหารจนหมดสิ้น ต้นมะม่วงที่มีปัญหาเพลี้ยจักจั่น เพลี้ยแป้งในต้นมะขาม หากนำมดแดงไปเลี้ยงเอาไว้ จะหมดปัญหาไป ทำให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการกำจัดศัตรูพืชและปลอดสารพิษด้วย

6.4 ให้ความเพลิดเพลิน ผู้ที่เลี้ยงมดแดงทุกคน จะมีความเพลิดเพลิน ไม่เคร่งเครียด มดแดงจะช่วยผ่อนคลาย ทำให้เกิดคุณธรรมที่ได้จากการเผ่าสังเกตพฤติกรรม การดำรงชีวิตของ มดแดงอยู่เสมอ มดแดงให้ข้อคิด คติและสัจธรรมแก่เรามากมายหลายประการ ซึ่งผู้ที่เลี้ยงมดแดงทุกคนจะสัมผัสได้

7. ข้อพึงระวังจากมดแดง

แม้ว่ามดแดง จะมีประโยชน์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว มดแดงก็ยังมีสิ่งที่พึงระวังอยู่บ้าง

ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

7.1 กัดเจ็บ แต่ไม่เป็นอันตราย

7.2 เยี่ยวของมดแดงซึ่งเป็นกรด หากเข้าตาจะปวดแสบ ปวดร้อนวิธีแก้ไข ใช้น้ำลายป้ายตาจะหายทันที

7.3 เสื้อผ้าที่ถูกน้ำกรดจากมดแดง จะซีดดำ ขาดความสวยงาม

7.4 ก่อความรำคาญ ในกรณีที่มดแดงได้เข้าไปหาอาหารในบ้านเรือน อาจเข้าใจผิดว่า

มุดแดงก่อความรำคาญ แท้จริงแล้วมุดแดงไปหาอาหารเพื่อนำไปป้อนลูกอ่อนของมันนั่นเอง หากจัดที่ให้น้ำ
ให้อาหารและนำอาหารวางไว้ที่ต้นไม้ที่มันสร้างรังอยู่ มุดแดงจะไม่เขามารบกวนเราเลย ขอสังเกต
มุดแดงจะสร้างรังที่ต้นไม้เท่านั้น ไม่ปรากฏว่ามีการสร้างรังในบ้านเรือนของคนเรา.

☒ โอวโย่ว.....โอ๊ยๆ..อ่อยๆ...มดกัด..มดกัด...

คลิกฟังเพลง โถมมุดแดง..อรวี สัจจานนท์ >>> <http://charyen.com/jukebox/play.php?id=11712>

ขอบคุณที่มาข้อมูล www.baanmaha.com